

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
кафедра образотворчого мистецтва

Тетяна Галькун
Олександра Панфілова

ЖИВОПИС НАТЮРМОРТУ АКВАРЕЛЛЮ:
МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ 1 КУРСУ
спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

Луцьк 2022

УДК 75.049.6.021.32-035.676.332.2(072)

Г 17

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки

(Протокол № 10 від 21.06.22)

Рецензенти:

Каленюк О. М. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого мистецтва, Волинський національний університет імені Лесі Українки

Балбус Т. А. – заслужений майстер народної творчості України, доцент кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка.

Галькун Т.Д., Панфілова О.Г.

Г 17 **Живопис натюрморту аквареллю: методичні вказівки.** Кременець: Вид-во ... , 2022. 28 с.

Анотація: натюрморт є важливим етапом у навчальному процесі підготовки майбутніх художників. Займаючи одне з останніх місць у класичній ієрархії жанрів, натюрморт традиційно домінує у навчальному живописі перших курсів. Методичні вказівки спрямовані на поглиблення знань, вмінь та навичок студентів з техніки акварельного живопису та сприятимуть самостійному опануванню окремих тем.

Рекомендовано студентам 1 курсу, спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», освітньо-професійної програми «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

УДК 75.049.6.021.32-035.676.332.2(072)

© Галькун Т.Д., Панфілова О.Г., 2022

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Види натюрмортів.....	5
3. Основні вимоги до складання навчальних натюрмортів.....	7
4. Практична робота над натюрмортом.....	9
5. Перелік практичних завдання з навчального натюрморту в техніці акварель.....	15
6. Питання для закріплення матеріалу.....	17
7. Рекомендована література.....	18
8. Ілюстрації.....	20

Практичні заняття з живопису включають модуль «Навчальний натюрморт». Методичні вказівки містять матеріали поетапної роботи над натюрмортом у техніці «акварель». Методичні вказівки призначені для виконання навчальної постановки на практичних заняттях з дисципліни «Живопис» для студентів спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Навчальний натюрморт є важливим етапом у навчальному процесі підготовки майбутніх художників. Займаючи одне з останніх місць у класичній ієрархії жанрів, натюрморт традиційно панує у навчальному живописі перших курсів.

Практичні заняття з дисципліни «Живопис» розвивають знання закономірностей формування живописного зображення та основ колориту, знання законів зображення та виразних засобів живопису, оволодіння основами академічного живопису на основі знань кольорознавства та колористики, оволодіння методикою роботи над живописною та колористичною композицією на основі завдань з навчального натюрморту. Завдання оволодіння майстерністю в жанрі натюрморту включено в освітній стандарт і займає не останнє місце. Можливості натюрморту невичерпні. Натюрморт у навчальній практиці сприяє зростанню творчого потенціалу студента, досконалості його смаку, майстерності, композиційного мислення, техніки, здатності передавати світло, форму, матеріальність, і, зрештою, дає можливість студенту висловлювати свої почуття, переживання та настрої. Студентам доцільно у процесі роботи над навчальним натюрмортом, чергувати короткострокові вправи – етюди окремих предметів, груп предметів із тривалими завданнями.

У практичній роботі над тривалою натурною постановкою необхідний розвиток творчого пізнання, цілісного сприйняття, образного мислення та уяви, концентрації уваги. Важливе місце у методиці викладання натюрморту займає культура освоєння живописних навичок та оволодіння специфікою

матеріалу, його художньо-образотворчою символікою, семантикою. Основним завданням навчання майбутніх художників є навчити їх «бачити» матеріал, представляти можливості обраної живописної техніки при створенні художніх образів, це дозволить виховати в них навички цілісного розв'язання зображення. Основні розділи методичних вказівок включають теоретичне обґрунтування навчальної задачі, що розглядається, і містять контрольні питання для закріплення та повторення теоретичного матеріалу. Також пропонується тематика робіт живопису натюрморту.

Види натюрморту

Натюрморт (фр. *nature morte* букв. мертва природа) – в образотворчому мистецтві – зображення неживих предметів, на відміну від портретної, жанрової історичної та пейзажної тематики. Натюрморт – один із жанрів образотворчого мистецтва, присвячений відтворенню предметів побуту, фруктів, овочів, квітів тощо. Завдання художника, що зображає натюрморт, – передати колористичну красу предметів, що оточують людину, їх об'ємну і матеріальну сутність, а також висловити своє ставлення до зображуваних предметів. Малювання натюрморту особливо корисне у навчальній практиці для оволодіння живописною майстерністю, оскільки в ньому художник-початківець осягає закони колірної гармонії, набуває технічної майстерності живописного моделювання форми.

Як самостійний жанр мистецтво натюрморт виник межі XVI – XVII ст. у Голландії та Фландрії і з тих пір використовується багатьма митцями для передачі безпосереднього зв'язку мистецтва з життям та побутом людей. Це період художників, які прославили себе в жанрі натюрморту: П. Класа, В. Хеди, А. Бейєрена та В. Кальфа, Снейдерса та ін. Натюрморт також найулюбленіший жанр і в мистецтві багатьох сучасних художників.

Натюрморти пишуть на пленері, в інтер'єрі, прості та складні постановки, традиційні та сучасно аранжовані набори предметів із повсякденного побуту людини. У картині-натюрморті художники прагнуть показувати світ речей,

красу їхніх форм, фарб, пропорцій, відобразити своє ставлення до цих речей. При цьому в натюрмортах відображається людина, її інтереси, культурний рівень і саме життя. Упорядкування натюрмарту передбачає вміння зображати форму різних предметів, використовуючи світлотінь, перспективу, закони кольору. Основний складання натюрмарту є такий підбір предметів, при якому загальний зміст та тема його виражені найчіткіше.

Існує кілька видів натюрмартів: сюжетно-тематичний; навчальний; навчально-творчий; творчий. Натюрморти розрізняють: колоритом (теплий, холодний); за кольором (зближені, контрастні); за освітленістю (пряме освітлення, бічне освітлення, проти світла – контражур); за місцем розташування (натюрмарт в інтер'єрі, у пейзажі); за часом виконання (короткостроковий – етюд та довготривалий – багатогодинні постановки);. З постановкою навчальної задачі (реалістичний, декоративний і т.д.). Він може бути як самостійним, так і є складовою частиною жанрової картини або пейзажу. Нерідко пейзаж чи жанрова сцена самі лише доповнюють натюрмарт. Натюрмарт в інтер'єрі припускає розташування предметів в середовищі, де об'єкти натюрмарту знаходяться в сюжетному підпорядкуванні з інтер'єром. Сюжетно-тематичний натюрмарт має на увазі об'єднання предметів темою, сюжетом.

Навчальний натюрмарт. У ньому, як у сюжетно-тематичному, необхідно узгодити предмети за розміром, тоном, кольором та фактурою, розкрити конструктивні особливості предметів, вивчити пропорції та виявити закономірності пластики різних форм. Навчальний натюрмарт має назву академічний або постановочний. Навчальний натюрмарт відрізняється від творчого суворою постановкою мети: дати учням основи образотворчої грамоти, сприяти активізації їх пізнавальних здібностей та залучати до самостійної творчої роботи.

У декоративному натюрмарті основним завданням є виявлення декоративних якостей природи, створення загального враження парадності. Декоративний натюрмарт не є точним зображенням природи, а міркування

щодо даної натури: це відбір і відбиток самого характерного, відмова від усього випадкового, підпорядкування ладу натюрморту конкретному завданню художника. Основним принципом рішення декоративного натюрморту є перетворення просторової глибини зображення на умовний площинний простір. У той же час, можливе використання кількох планів, які необхідно розташовувати в межах невеликої глибини. Навчальне завдання, що стоїть перед студентом у процесі роботи над декоративним натюрмортом, полягає в тому, щоб виявити характерну, найбільш виразну якість і посилити його декоративну переробку, в декоративному рішенні натюрморту ви повинні постаратися побачити характерне в ньому і на цьому збудувати переробку. Декоративний натюрморт дає можливість розвитку у майбутніх художників почуття колірної гармонії, ритму, кількісної та якісної пропорційності колірних площин залежно від їхньої інтенсивності, світлоти та фактурності, та загалом активізує творчі сили студентів.

Вимоги до складання навчального натюрморту.

Упорядкування натюрморту необхідно починати з задуму у нашому конкретному випадку, з постановки навчального завдання (конструктивного, графічного, живописного тощо). Через порівняльний аналіз приходять до визначення найбільш характерних особливостей форми та узагальнення спостережень та вражень. Необхідно пам'ятати, що кожен новий предмет у постановці впливає на постановку в цілому, на колірні співвідношення, співвідношення форм, величин у натюрморті. Важливо правильно, відповідно до певного навчального завдання, вибрати вдалий ракурс. Наступним етапом складання натюрморту є компоновання предметів у просторі предметної площини з урахуванням задуму у композиції. Важливим є момент складання натюрморту самими студентами, оскільки подібні справи дозволять здійснити пластичні завдання та найбільш виграшні групування предметів. Один із предметів має стати композиційним центром постановки та виділятися за розмірами та тоном. Його слід поміщати ближче до середини постановки, а для надання постановки динамічності (рух плям) можна

посунути праворуч або ліворуч. При просторовому рішенні натюрморту на перший план у вигляді акценту можна покласти невеликий предмет, який відрізняється за фактурою та кольором від інших предметів. Для завершення композиції, а також зв'язку всіх предметів в єдине ціле в постановку додають драпірування, підкреслюючи, таким чином, ще й різницю між твердими предметами і м'якою текстурою тканини. Тканина може бути гладкою і з візерунком або малюнком, але не повинна відволікати уваги від інших, головних предметів. Її часто розміщують по діагоналі, щоб спрямувати погляд від глядача в глибину, до композиційного центру для кращого просторового сприймання. Таким чином, можна зробити висновок, що суть композиції полягає в тому, щоб знайти таке поєднання, організацію образотворчих елементів, які сприяли б виявленню змісту. Важливу роль композиції постановки натюрморту грає освітлення – штучне чи природне. Світло може бути бічним, спрямованим або розсіяним (з вікна або із загальним освітленням).

При освітленні натюрморту спрямованим світлом спереду або збоку у предметів з'являється контрастна світлотінь, для виділення першого (або головного) плану можна закрити частину світла, що потрапляє на задній план. При освітленні натюрморту з вікна (якщо предмети поставлені на підвіконня) буде силуетне рішення темного на світлому, і частина кольору пропадатиме, якщо вирішувати натюрморт у кольорі. Тональна різниця у предметів помітніша при розсіяному світлі. У навчальних натюрмортах підбирають предмети різної тональності, не поєднуючи в одній постановці лише світлі або темні предмети і навіть з огляду на форми падаючих тіней. Для складання натюрморту з трьох предметів (одного великого – центру композиції та двох-трьох меншого розміру) та драпірувань, рекомендують обирати предмети різні за кольором, з інтенсивних кольорів; дрібні предмети можуть бути активними за кольором (за ними ведуть порівняння колірних параметрів); предмети та драпірування повинні мати виражену тональну різницю; розміщення постановки під час прямого денного освітлення (легко

сприймаються великі колірні відношення, вони мають декоративну привабливість). Дотримання цих правил дозволить студентам у процесі практичної роботи над навчальним натюрмортом найчіткіше виявити основні живописні відносини, допомагатиме розвитку правильного бачення тональних відмінностей, що сприяє вірній передачі кольором матеріальності речей.

Практична робота над натюрмортом

Організація робочого місця У роботі над натюрмортом бажано використовувати денне освітлення (бічне, віконне) і слід пам'ятати, що світло при цьому частково розсіяне та холодне. На практичних заняттях «Навчальний натюрморт» студентам в аудиторії ставляться дві натурні постановки, розраховані на невеликі підгрупи студентів., які розташовуються півколом на відстані приблизно двох метрів від природи (не менше 2-3-х величин натюрморту по висоті). Допускається студентам за невідповідної точки зору у сенсі композиції (небажане перекриття одного предмета іншим, невіддале місце розташування одного предмета щодо іншого тощо) переміщувати предмети у себе на аркуші в той чи інший бік, а також збільшення або зменшення обсягів предметів, підпорядковуючи ці дії продуманому композиційному рішенням. Над природою бажано працювати стоячи, оскільки в даному випадку видимі предмети найменше спотворюються. Необхідно пам'ятати, щоб планшет на мольберті розташовувався прямо перед собою, а з правої сторони (якщо студент не шульга) на відповідній зростанню людини висоті – художнє приладдя: олівці, акварель, пензлі, губка, вода та палітра. Безсумнівно, дуже важливою є в процесі роботи над навчальним натюрмортом емоційна підготовка студента. Для цього спочатку необхідно уважно вивчити натюрморт, розглядати предмети не пасивно, виявляючи лише їхнє утилітарне значення та привабливість кожного окремо, а навчитися бачити все вцілому, загальним поглядом оцінити і спробувати розібратися в емоціях і асоціаціях, які викликає натурна постановка.

Виконання фрескізів – пошук вдалої композиції натюрморту. Практична робота над навчальним натюрмортом починається з вибору точки спостереження та виконання попередніх ескізів (фрескізів) на невеликих за розмірами форматах аркуша різної форми – квадратному, витягнутому у висоту, покладеному по горизонталі. В них відбувається пошук композиції, основних колірних і тональних відношень. Використання видошукача (у аркуші паперу вирізаний прямокутник, що відповідає формату основного аркуша) дозволяє чіткіше визначити композицію натурної постановки. Необхідно також врахувати – у композиційному рішенні малюнка натюрморту важливе місце займає аналіз форми предметів, враховується і величина зображення групи предметів загалом щодо площини вибраного формату. Середовище, що оточує зображувані предмети (фон, предметна площина), має значення у композиції натюрморту. Про важливість попередніх пошукових ескізів зазначають у своїх посібниках багато художників. Вони підкреслюють, що вибір орнаментально-ритмічної основи або ладу живописного твору проводиться зазвичай на попередніх ескізах невеликого розміру (фрескізах) і полягає в пошуках кращого композиційного рішення з точки зору рівноваги всіх елементів орнаментально-ритмічного ладу живописного твору.

Головне призначення ескізу у кольорі – розвиток вміння цілісно сприймати природу, шукати і передавати правильні колірні відношення основних об'єктів. Відомо, що повноцінний живописний лад зображення визначається пропорційною передачею розмаїття відмінностей між основними колірними плямами природи. Без цього ніяке ретельне опрацювання деталей, рефлексів, мозаїки кольорових відтінків не призведе до повноцінного живописного зображення. Основи композиційного мислення закладаються ще в самій етюдній роботі, тому що осмислення природи, що стоїть перед молодим художником, розуміння головного і другорядного – це вже і є початок композиційного мислення. До стану натхненної творчості ми приходимо лише через свідому роботу. Готуючись

до творчості, слід, перш за все, розвинути своє почуття в етюдах, що передбачають схожість із задуманою річчю. Необхідність форескізів обґрунтовується, по-перше, тим, що вони виконують функцію пошуків композиційного рішення, по-друге, при тривалому зображенні натури відбувається процес звикання до постановки, а короткостроковий ескіз дає можливість передати перше враження від побаченого, і зберегти його надовго, і, по-третє, форескізи дозволяють не псувати лист паперу при невдалій композиції. Обравши найбільш вдалий з ескізів, можна приступити безпосередньо до виконання.

Композиційне розміщення предметів на площині листа. Якщо питання композиції попередньо вже були вирішені в ескізах, то найуспішніша знайдена композиція може бути повторена та перенесена на вибраний формат аркуша. Якщо ж такого пошуку не було, то зображення komponують прямо на площині листа, при цьому визначають найбільшу ширину і висоту постановки, а також приблизну глибину, тобто перекидання предметів один одним. Потім визначають великі пропорційні співвідношення між предметами, знайшовши кожному їхнє місце на площині столу і одночасно намітивши їхню загальну форму.

Наступним етапом є визначення основних пропорцій та конструктивна побудова з попереднім уточненням розташування предметів. Уся побудова виконується лініями без натиску, і предмети зображають прозорими («наскрізними»), уточнюючи їх конструктивні особливості. Якщо обсяг предметів вирішується за допомогою світлотіньового малюнка, то на другому етапі намічають падаючі та власні тіні предметів, закриваючи їх трохи тоном.

Знаходження відношень основних колірних плям. Знаходження відношень основних колірних плям з урахуванням загального тонового та колірного стану освітленості (її сили та спектрального складу) дуже важливе. Наприклад, слід визначити колір горизонтальної поверхні, фону і основного предмета та другорядних. При цьому не покривати всю поверхню кольором,

а лише пробувати для початку на окремих невеликих ділянках, що межують між собою. Колір намагатися підбирати гранично близько до природи. Помічені недоліки відразу необхідно коригувати. Весь простір картинної площини заповнюється поступово.

Пошук кольоротонових «розтяжок». Необхідний пошук кольоротонових «розтяжок» у межах знайдених основних відношень, а також колірне ліплення об'ємної форми окремих предметів. Пам'ятайте, якщо ви працюєте в приміщенні, то розсіяне денне світло надає освітленим поверхням предметів холодний відтінок кольору, а тіншовим - теплий. Таким чином, під час роботи над натюрмортом у кольорі важливо дотримуватися загального тонового і колірнього стану природи, що є результатом різної сили освітлення. Щоб передати стан різної освітленості (вранці, вдень, увечері або сірого дня), при побудові колірнього ладу етюдів не завжди використовуються світлі та яскраві фарби палітри. В одних випадках митець будує відношення в зниженій гамі світла і сили кольору (сірий день, темне приміщення), в інших – світлими та яскравими фарбами, наприклад, сонячний день. Таким чином, художник витримує тонові та колірні відношення етюдів у різних тональних та колірних діапазонах (масштабах). Це сприяє передачі стану освітленості, саме цим станом визначається її емоційний вплив. Як підкреслюють багато педагогів-художників, у живописі, як і в малюнку натюрморту, необхідно приділяти велику увагу передачі простору. Це передній план (частіше край столу), середній (група предметів) та задній (вертикальна площина фону) план. Так, глибина простору передається більш насиченим і контрастним світлотіньовим зображенням предметів першого та другого планів. Вважається, що передній план композиції, оскільки він найближчий до глядача – яскравіший, а задній – темніший. Насправді ж, передній план якраз і найсвітліший, і найтемніший одночасно; оскільки саме цей своєрідний контраст світла та тіні діє поблизу всього сильнішого, роблячи контури предметів найвиразнішими. Чим далі вони розташовані від очей спостерігача – тим безбарвніші й невизначеніші за їх контури; чим невизначеніша

протилежність світла і тіні – тим слабша повітряна перспектива. Цей ефект найяскравіше виражений у натюрморті.

Стадія узагальнення У стадії узагальнення – пом'якшення різких контурів предметів, приглушення або посилення тону або кольору окремих предметів, виділення головного, підпорядкування йому другорядного. Тут необхідно навчитися дивитися через примружені очі спочатку на натуру, а потім і на свій натюрморт і порівнювати вірність знайдених кольоротонових співвідношень між об'єктами зображення. І, зрештою, все живописне зображення приводиться до єдності та цілісності, до того враження, яке отримує зір при цілісному баченні натури, виділяючи композиційний центр. Узагальнити зображення натюрморту в техніці акварелі можна, провівши сирым пензлем по ньому, де необхідно пом'якшити або посилювати колірні контрасти.

Художні матеріали та техніки, що використовуються при зображенні натюрморту (живопис). У перших семестрах студенти використовують при роботі над навчальним натюрмортом акварель. На третьому (четвертому) семестрі у навчальній практиці на малярстві використовується техніки гуаші і олія. Ці фарби відрізняються здатністю, що криє, і дозволяють робити виправлення. Можливе поєднання живопису гуашшю з аквареллю. Основою всіх фарб є пігменти, але визначають техніку живопису сполучні речовини. Так, наприклад, у темперному живописі – емульсія (яєчна, казеїнова, масляна, ПВА), в енкаустиці – віск, в олійному живописі – рослинні олії. Робота аквареллю характеризується чистотою, прозорістю та інтенсивністю барвистого шару, можливістю передавати найтонші відтінки кольору. В акварельному живописі існує два способи роботи. Перший – це метод «алла прима», в основі якого лежить живопис в один прийом, без попередніх промальовок і підмальовка. Усі кольори беруться у повну силу, використовуючи механічне змішування фарб. Кольори виходять свіжі та звучні. Цей метод найчастіше використовується для форескізів, швидких етюдів, але має місце і в самостійних роботах. Другий метод роботи з

акварельними фарбами – це лесування, багат шаровий живопис, заснований на використанні прозорості фарби та властивості змінювати колір при нанесенні одного прозорого шару фарби на інший (оптичне додавання кольорів). Але необхідно дотримуватися правила трьох шарів, щоб нанесений барвистий шар висохав остаточно, тільки з цією умовою досягається глибина, чистота та насиченість кольору. Кожен мазок фарби наноситься відразу на місце, не рухаючи пензлем по одному місцю кілька разів, не порушуючи фактури паперу. Полиски можна зберегти, наклавши на них покривну речовину, віск або гумовий клей, а потім після закінчення роботи акуратно зняти. Метод лесування використовується у тривалих за часом натюрмортах. Третій метод листа аквареллю – «по-вологому», коли мазки накладаються на зволожений формат без попереднього малюнка відразу на повну силу, використовуючи механічне змішування фарб.

Щоб папір швидко не висохав, його кладуть на зволожену фланелеву тканину або скло. З цією метою використовують і розчини гліцерину або меду у воді, на якій розводять фарби. Остаточна прописка переднього плану йде вже просохлим шаром. В акварелі інколи тонують папір відварами кави або цикорію, чаю. Для живописних робіт з водяними фарбами необхідно з метою уникнення деформації паперу, картону, полотна, натягнути їх на підрамник або листи повинні бути у склейці.

Робота гуашшю відрізняється від акварельної техніки щільністю, корпусністю барвистого шару та наявністю у складі білил. Після висихання фарби світлішають і набувають гарної оксамитової матової поверхні. Можна в техніці гуаші поєднувати тонкі шари з пастозним листом, але не дуже захоплюватися останнім, оскільки барвистий шар тендітний і ламкий за найменшої деформації паперу. Гуашевими фарбами можна працювати колерами, тобто заздалегідь складеними колірними сумішами, випробуваними на висихання. Змішуючи кольори, можна отримати проміжні тони. Техніка акварелі складна, але й дуже цікава. Вона вимагає від художника зосередженості, і швидкості. Необхідно пам'ятати, що виразні

можливості різноманітних матеріалів невіддільні від суті художньо-образного мислення митця. Більшою мірою твір починає впливати на наші почуття та емоції лише за органічної специфіки образотворчого матеріалу в художньо-образний зміст. Тим самим навчальна, творча робота набуває особливого звучання та яскравої виразності.

При виконанні живописного натюрморту відбувається знайомство з основними проблемами колористичного вирішення живописного твору та законами колірної композиції, з питаннями трактування форми, а також зміною локального кольору предметів під впливом світлоповітряного середовища, з проблемами передачі простору. Комплексне освоєння перерахованих проблем є основою для оволодіння високою живописною культурою, що сприяє успішному виконанню спеціальних завдань.

Практичні завдання з навчального натюрморту в техніці акварель (живопис):

Семестр I

- Нескладний натюрморт з трьох побутових речей. на виявлення тональних співвідношень. Гризайль. Поняття тональної шкали. (Акварель, А 3). Побутовий натюрморт у зближеній гамі кольорів (Обмежена кольорова гама). (Акварель, А3).
- Побутовий натюрморт у контрастній гамі кольорів. Хроматична гама. (Акварель, А3).
- Тематичний осінній натюрморт з овочами, фруктами, квітами. (Акварель, А2).
- Натюрморт із використанням скляного посуду (банки, вази, пляшки, фужери тощо) (Акварель, А 2).
- Натюрморт з речей побуту різної фактури. Передача матеріальності засобами акварельного живопису. (Акварель, А2)

- Модульна контрольна робота №1 Натюрморт з побутових предметів на виявлення композиційного рішення, тональної шкали, кольорового співвідношення. (Акварель, А2).
- Модульна контрольна робота №2 Натюрморт на виявлення температурного співвідношення в живописі. Натюрморт в теплій гамі. Бокове штучне, тепле освітлення. Робота з натури. (Акварель, А2).

Семестр II

- Натюрморт з білих предметів побуту на тлі яскравих драперій. Постановка нижче лінії горизонту. Освітлення – з використанням штучного направленої світла для підсилення образу. Багатошаровий живопис. Техніка лесування. (Акварель, А 2).
- Силуетний натюрморт мазками. Контражур. (Акварель, А 2).
- Натюрморт із букетом весняних квітів. Техніка « по-волоному» (Акварель, А 3) .
- Натюрморт на температурні співвідношення у інтер'єрі. Техніка «alla prima». (Акварель, А 2).
- Самостійний тематичний натюрморт на основі контрастних предметів. Комбінована техніка. (Акварель, А 2).
- Модульна контрольна робота 1. Натюрморт з побутових предметів на визначення головного і другорядного. Визначити величини головних нюансних тональних плям, розробити цілісний об'ємно-просторовий композиційний твір. (Акварель. Формат А2).
- **Модульна контрольна робота № 2.** Натюрморт на виявлення температурного співвідношення в живописі. Натюрморт в теплій гамі. Бокове штучне, тепле освітлення. Робота з натури. (Акварель. Формат А2).

Питання для закріплення матеріалу

1. Якою є роль попередніх ескізів для навчального натюрморту?
2. Яка роль композиції у навчальному натюрморті?
3. Які градації світлотіні ви знаєте?
4. Які основні способи виконання натюрморту ви знаєте?
5. У чому полягає принцип ведення малюнка «від загального до конкретного» і навпаки?
6. У чому полягає особливість тональної передачі об'єктів натюрморту?
7. У чому полягає техніка «alla prima»?
8. За допомогою яких прийомів можна передати об'єм, матеріальність та фактуру предметів у натюрморті?
9. Як у живописі досягається виявлення головного та списування другорядного в натюрморті?
10. У чому полягає цілісність зорового сприйняття?
11. У чому основна відмінність акварельного живопису від гуашевого?
12. Поясніть значення терміну «колор»
13. Що таке форескізи?
14. Які закони лінійної перспективи допомагають у конструктивній побудові натюрморту?
15. Як визначити колірну гаму постановки?
16. Що таке локальний колір?
17. Які особливості виконання натюрморту в контражурі?
18. Що розвиває виконання постановок у гризайцлі?

Рекомендована література:

Основна література

1. Гнатюк М. В. Образотворче і декоративно-прикладне мистецтво (основи образотворчої грамоти) : навч.-метод. посіб. Ч. 1. Івано-Франківськ : ЯРИНА, 2016. 196 с. : іл.
2. Жердзицький, В. Живопис. Техніка і технологія / В. Жердзицький. Харків : Колорит. 2006. 327 с., іл.
3. Кардашов В. М. Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва. К.: Видав. Дім «Слово», 2007. 296 с.
4. Кириченко М. А. Основи образотворчої грамоти : навч. посібник для студентів ВНЗ. 2-ге вид.. перероб. і доп. Київ : Вища школа, 2002. 190 с.
5. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення : навч. посібник для ВНЗ 1-2 рівня акредитації. Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. 111 с. 20.
6. Шестобуз О. С. Кольорознавство: навч.-метод. Посібник. Чернівці : ЧНУ, 2011. 140с.

Додаткова література

1. Костенко Т.В. Основи композиції та тримірного формоутворення: навч.-метод. посібник. Харків: ХДАМ, 2003
2. Михайленко В. Є., Яковлєв М. І. Основи композиції (геометричні аспекти). К.: Каравелла, 2004. 304с.
3. Прищенко С.В. Кольорознавство: навч. посібник/ за ред. проф. Є.А.Антоновича. К.: Альтерпрес, 2010. 354 с.
4. Прокопович Т. А. Основи кольорознавства : навч. посіб.. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 120 с.
5. Прокопович Т. А., Каленюк О. М., Вахрамєєва Г. І. Основи кольорознавства та декоративно-прикладного мистецтва : навч. посіб.

- Луцьк : Поліграфічний центр «Друк Формат», ФПО Покора І. О., 2019.
91 с.
6. Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура: навч. посібник. Львів: Аверс, 2010. 496с.
 7. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах : навчальний посібник. Київ: Освіта України, 2017. 311 с.
 8. Шестобуз О. С. Кольорознавство: навч.-метод. Посібник. Чернівці : ЧНУ, 2011. 140с.
 9. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення : навч. посібник для ВНЗ 1-2 рівня акредитації. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 111 с. 20.

Інтернет ресурси:

Поетапність виконання навчальних натюрмортів, етюдів овочів та фруктів у техніці акварель:

<https://www.youtube.com/watch?v=GICCKxiK8pw>
<https://www.youtube.com/watch?v=m-ih42IU1Jk>
<https://www.youtube.com/watch?v=8NR50v65AAs>
<https://www.youtube.com/watch?v=KimB3s85cAc>
<https://www.youtube.com/watch?v=qRdm2da2HZg>
https://www.youtube.com/watch?v=Cb6l_2yaSM0
<https://www.youtube.com/watch?v=SkWYIRaAIVY>
https://www.youtube.com/watch?v=d_g_KyYc7Ss
<https://www.youtube.com/watch?v=81XZNXALZ-o>
<https://www.youtube.com/watch?v=19BKQ3HvQ-M>
<https://www.youtube.com/watch?v=YaRMniHaGtg>
<https://www.youtube.com/watch?v=048e0kGnS8A>
<https://www.youtube.com/watch?v=3IVnXANnjA4>
https://www.youtube.com/shorts/O_uBdVdGmno
https://www.youtube.com/watch?v=uF9CqRO_Ub4
<https://www.youtube.com/watch?v=sTfI0M73VJ4>
<https://www.youtube.com/watch?v=9Y2e4mnWxvw>
<https://www.youtube.com/watch?v=ALENUs0IJ7E>
<https://www.youtube.com/watch?v=xWR2e81poZI>

ДОДАТКИ
Навчальні роботи студентів I курсу

Нескладний натюрморт з трьох побутових речей. на виявлення тональних співвідношень. Гризайль.

Тематичний осінній натюрморт з овочами, фруктами, квітами.

Натюрморт з білих предметів побуту на тлі яскравих драперій.

Натюрморт із використанням скляного посуду

Силуетний натюрморт. Контражур.

Етюд складок драперії

Натюрморт із речей побуту різної фактури. Передача матеріальності засобами акварельного живопису.

Натюрморт на виявлення температурного співвідношення в живописі.
Натюрморт в холодній гамі.

Натюрморт на температурні співвідношення. Техніка «alla prima».

Етюд квітів. Техніка «alla prima».

Навчально-методичне видання

Галькун Тетяна Дмитрівна
Панфілова Олександра Георгіївна

Живопис натюрморту аквареллю: методичні вказівки до
практичних занять для студентів 1 курсу спеціальності 023
«Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»
Живопис

Видання друкується в авторській редакції

Дані друкарні, реквізити видання (тираж, папір, обсяг тощо).

